

העלון לאברכי כולל, בני הישיבות ולכל לומדי התורה

האיחוד בהידוד

המאחד בקרבו חידודים ותשובות בהלכה ובאגדה

לע"נ ר' שמעון יהודה בן הגה"צ ר' אברהם יעקב (זיידל) עפשטיין זצוקלה"ה

פרשת בחקתי - תשע"א גליון קס"ח חסידי שנה

דבר תורה

"אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אתם. ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פריו." (ויקרא כ"ג - ד')

איתא בתענית כ"ב ב' - כ"ג א' (וכע"ז בויק"ר ל"ה י'), "תנו רבנן, ונתתי גשמיכם בעתם. לא שכורה ולא צמאה, אלא בינונית. שכל זמן שהגשמים מרובין, מטשטשין את הארץ, ואינה מוציאה פירות. דבר אחר, בעתם, בלילי רביעיות ובלילי שבתות. ("...ושמא תאמר אין סיפק בגשמים של שתי לילות בשבת...") - רש"י) שכן מצינו בימי שמעון בן שטח, שירדו להם גשמים בלילי רביעיות ובלילי שבתות, עד שנעשו חטים ככליות ושעורים כגריני זיתים ועדשים כדינרי זהב, וצרו מהם דוגמא לדורות, להודיע כמה החטא גורם, שנאמר (ירמיהו ה' כ"ה), עֲנוּתֵיכֶם הטו אֵלֶּה וְחֲטֹאוֹתֵיכֶם מִנְעוּ הַטּוֹב מִכֶּם. וכן מצינו בימי הורדוס, שהיו עוסקין בבנין בית המקדש, והיו יורדין גשמים בלילה, למחר נשבה הרוח ונתפזרו העבים וזרחה החמה ויצאו העם למלאכתן, וידעו שמלאכת שמים בידיהם."

ובביאור הדבר מדוע בלילי רביעית ובלילי שבת חשיב 'בעתם', פרש"י בתענית שם ובפירושו ע"פ, שהגשמים בזמנים אלו אינם טורח לאדם, שהוא עשה שאין דרך בני אדם ללך בדרכים, "בלילי רביעיות, מפני אגרת בת מחלת, בפסחים (ק"ב ב"), ובלילי שבת וי"ט, דאין הולכים בו בדרכים", שבני אדם שובתים ונחים בבתיהם בלילות אלו.

ברכה זו של מועד ירידת הגשמים בלילי שבתות, היא אמנם מעלה מיוחדת, אבל כמוה ישנם ברכות רבות, וצריך ביאור מה השייכות בין "אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו..." , לבין ברכה זו של מועד ירידת הגשמים.

בתנחומא כי תשא ל"ג, מובא אחד הויכוחים שהיה לר"ע עם טונוסורפוס הרשע, שלאחר שר"ע אמר לו שה' שהוא מלך המלכים רצה שיכבדו ישראל את השבת, "א"ל [טונוסורפוס הרשע], וא"כ למה הוא עושה בו מלאכה. א"ל [ר"ע], ואיזו מלאכה עושה בו. א"ל [טונוסורפוס הרשע], כדרך שהוא עושה בחול עושה בשבת, משיב רוחות, מעלה עננים, מוריד גשמים, מזריח חמה ולבנה, מדשן פירות, עונה חיות (להוציא העובר ממקומו לאויר העולם - ע"פ יוסף) כימות החול. א"ל [ר"ע], יודע אני שאתה בקי בתורתן של עבריים, שנים הדרין בחצר אחד, אם אין זה נותן ערוב וזה נותן ערוב, שמא מותרין הם לטלטל בשבת. אבל אם דר אדם אחד בחצר אחד גדול, אפילו כאנטוכיא, הוא מטלטל בחצרו, לפי שאין לאחר רשות עמו. והקב"ה יתברך שמו ויתברך זכרו, השמים כסאו והארץ הדום רגלו, מלא כל הארץ כבודו, ואין לאחר רשות עמו, לפיכך מטלטל בעולמו..."

וצריך הבנה בתשובתו של ר"ע לאותו רשע, וזאת ע"פ דברי הפסיקתא זוטרתא (לקח טוב) שמות ט' כ"ט, "למען תדע פי לה' הארץ. על כל מכה היה אומר לו, למען תדע כי לה' הארץ, או בעבור תדע. והכתיב (תהלים קס"ו ט"ז), והארץ נתן לבני אדם, לא קשיא, כאן בזמן שהבריות עושין רצונו של מקום הארץ, נתן לבני אדם, לאכול ולשתות ולשמות, ואם אין עושין רצונו, לה' הארץ, שלפי הדברים הללו, תשובתו של ר"ע מובנת רק כשאין ישראל עושין רצונו של מקום, אבל כאשר ישראל עושין רצונו של מקום, הרי 'הארץ נתן לבני אדם', ונמצאו השמים והארץ כשתי רשויות נפרדות, והיאך הנהגת ה' הטבעית בעולם עולה יחד עם מה שה' שומר שבת.

ובמיוחד יש להבין, ע"פ מה שנאמר בפרשתינו, ש'אם בחקתי תלכו, ונתתי גשמיכם בעתם', דהיינו בלילי שבת, שכאשר ישראל עושין רצונו של מקום, עיקר ירידת הגשמים היא בלילי שבתות, שלפי תשובתו של ר"ע, לכאורה בשעה של עשיית רצונו של מקום, אין עת הגשמים בשבתות כלל.

שמענו ביאור בפירוש הפסוק של 'הארץ נתן לבני אדם', שעל פיו אפשר לבאר את הענין, והוא, שכל נתינת הארץ לבני אדם, אינו ב'קנין הגוף', אלא רק ב'קנין פירות', ועל כן, כל עוד שהארץ בעצמותה נחשבת של ה', אין הקנין פירות שנתן לבני אדם מפקיע את קנין הגוף, ולכן נחשבים השמים והארץ כחצר אחת, ושפיר אין חשש של הוצאה מהשמים לארץ בירידת הגשמים, ותשובתו של ר"ע מיושבת ומבוארת היטב.

וביאור זה עולה יפה עם דברי הפסוק, והוא נדרש בטוב טעם ודעת, ש'אם בחקתי תלכו', שישראל עושין רצונו של מקום, לכאורה לא ניתן לתת להם גשם בלילי שבתות, כי 'הארץ נתן לבני אדם', ואעפ"כ הקב"ה מקיים את הבטחת 'ונתתי גשמיכם בעתם', שירדו גשמים בלילי שבתות, זאת משום שלמרות שה' נתן לנו את הארץ, מדובר רק בקנין פירות, לא קנין הגוף, וא"כ, כלפי ה' כל העולם נחשב כרשות אחד, ואין צד של הוצאה, והכל בא על מקומו בשלום.

כתב חידה

שמי נדרש לשכחה, וכשמי בכור העולה לגדולה.

בצעירותי ניצלתי בנפילה, ולאחר שנים באתי בעלילה.

לאחר מותי לימדתי הלכה, ויש לי חלק לעולם הבא.

מי אני?

רמז: דמות הקשורה לפרשה

תנכורת: הקשר בין הדמות לפרשה הוא בהזכרתה או ברמיזתה בפרשה או בפרש"י

לחכימא ברמיזא

בברכות (מ"ו א') איתא, "דאר"י משום רשב"י, בעה"ב בוצע ואורח מברך... כדי שיברך לבעל הבית".

לפ"ז יש צורך ליישב עובדא באדם גדול מסוים.

התדע מיהו?

[ואם תדע מי הוזמן להתארח בבית נשיא ישראל, תגלה מיהו].

מעשה רב

ר' ראובן שהיה רגיל במקומו שהש"ץ מברך בקול 'על ספירת העומר', הזדמן למקום שמנהגם שהרב מברך את הברכה. ר' ראובן עבר לפני התביה, ובהגיעו לספירת העומר, מתוך חוסר ידיעת מנהג המקום, החל לברך את הברכה בקול רם, 'ברוך אתה השם... כשעמד בתבית 'השם', ברגע כמימרא עצרו ר' שמעון שעמד בסמוך לו, כשלחש לו: כאן הרב מברך! ר' ראובן השתתק, ומיד אמר בשקט 'למדני חקיך', כדי שברכתו לא תהיה לבטלה.

לאחר התפילה ניגש ר' לוי לר' שמעון וטען לו, שלא עשה כדון, שהרי הש"ץ כבר התחיל במצוה, ו'המתחיל במצוה אומרים לו גמור', ואתה אמרת לו 'הפסק'. ואם משום שחששת לכבוד הרב, הלא כל בר דעת מבין, שהדבר לא נעשה מתוך כוונה לזלזל חלילה, אלא מתום לב מחמת אי ידיעה, וברור שהרב לא יקפיד על כך.

ואילו ר' שמעון טען, לא הפסקתיו במצוה, שכן היה יכול לסיים את הברכה בלחש ולספור לעצמו, ומי ביקש ממנו לסיים 'למדני חקיך'.

המצוה, טען ר' לוי, הוא בעצם זה שהחל לברך לספור בקול, שע"ז הציבור יודע איזה יום יש לספור כעת. ומלבד זה, אם היה מסיים וסופר בלחש, נמצא שהפסיד את מעלת מצות הספירה בציבור.

השיב ר' שמעון, עד כמה שהיך צודק ידידי, שהדובר נחשב למצוה, אם כן, בודאי נכון עשיתי כשהפסקתי אותו, שהרי מצוה זו שייכת לרב, כמהגיגו, ואילו להפסקתי את הש"ץ, היה נכשל בחטיפת מצוה!

השאלה היא, הצדק עם מי?

בבין חידות

היכן מצינו 'מצות עשה' שניתן לקיימה רק בזמן מסויים, ולמרות זאת אינה נקראת 'מצוה שהזמן גרמא'.

מעניינא דסדרא

"מנין לרואה בחבירו דבר מגונה שחייב להוכיחו, שנאמר (ויקרא י"ט ז'), הוכח תוכיח" (ערכין ט"ז ב'). היכן לכאורה ניתן להוכיח מפרשתינו, האם יש דין 'ערבות' במומר.

© כל הזכויות שמורות ל'איחוד חידוד' ולרבנים הנוחבים - מודיעין עילית - אויץ ישראל

תשובה ל"מעשה רב"

תשובה לשאלה, אם מותר לנסוע לשמחה משפחתית במקום שנופלים שם יטילים מפעם לפעם.
הנה כדי לברר הלכה זו, כי לדעת א. מהו 'מקום סכנה'. ב. כמה חובת השתדלות להישמר במקום שאינו סכנה מגורה. ג. אף למועד סכנה תלויה בעיתים, שיש זמנים דרכי מוגדלים. ד. מתי נחשב שעת מלחמה. ה. האם מציאות דרכי הימלטות, שקודם נפילת הטילים מטריעים מאדועק, הוא דבר שאפשר לסמוך עליו מצד חובת 'ונשמרתם מאד על נפשותיכם'. והאשר רוב שעשוי להשתנות נחשב לרוב. ז. וכמ"כ רוב שהוא שייך לו מצד האנשים שעשויים ללחום, והן מצד הכמות שביכולתם לירות. ח. האם יש חשיבות בין שהשואנים מכונים לאדם או מקום מסוים, או שירותים ללא הבחנה ומטרה ברורה.

א [אם הדרכת בירושלמי פ"ד דברכות ה"ד, ר"ש בר אבא בשי"ר ח, א דרכים ארבע לדרך סכנה, ר' יונה כז הנה נפיק לאכסניא' הוה מפקד גו ביתיה...], ומפרש 'הינני משה', 'בחוקת סכנה, ומתפלל תפלה קצרה כשהולך באיזה דרך שהיה, וכו' ינאי כשהיה יוצא לאכסניא, כלומר, מעיר לעיר אחרת דף אכסנאי, היה עושה צוואה בתוך ביתו, מפני שהדרך בחוקת סכנה".

ועי' ברכות נ"א א', ק"ר דברים מזכיקים עונותיו של אדם, ואלו הן, קיר נטוי... ופרש"י, "קיר נטוי, מקום סכנה", ובברכות ג' א', "ת"כ מפני שלשה דברים אין נכנסין לחורבה, מפני חשד, מפני חגמולות...", ופרש"י, "לשומות החורבה רעועה, ומסוכן הוא פן תפול והומה עליו", ובשבת ל"ב א', "אדם יוצא לשוק יהי דומה בעיניו כפי שמנסר לדרוסיט", וצ"ע עליו נזכר גם היוצא לדרך בהדי הנז, ודוחק לומר שכלול קיר נטוי וחורבה, דפני סידור הולכי דרכים, והר"ל למימד מאי דשיכח טפי (וכ"מ בשו"ת הריב"ש סי' ש"ז, והר"ד ב"י אורח"ס סוסי"ר ר"ט, דנקט הש"ס כסדר השיכח טפי).

ולענין טהרה ק"ב א', דתנא משום ר' יוסי, דשכח עיר מוזמנת פורענות, ע"ש ויע"ע מכות ר' א' דבשכח שיכחי רוצחין], ולא מצינו דאסור לילך לשכב"ט מטעם זה.

ובברכות נ"ד א', איתא, "ארבעה צריכין להודות, וירד יהי הולכי מדבריות...", ואילו הולכי דרכים אל קתני, גם אפילו חובת תחת קיר נטוי וילך נפל עליו, ג' אל נמנה עם אותם צעירים הלוחות. אמר הרמב"ם פ"א א' מברכות ח"ה, גורם במקום 'הולכי מדבריות', - 'הולכי דרכים', ובפ"ב מרוצה ח"ה כתב, "וכן אסור לאדם לעבור תחת קיר נטוי, או גשר רעוע, או להכנס לחורבה..." וכן כל כ"ד ב' משאר הסכנות אסור לעמוד במקומן".

ב [ואמנם בתלמודי דבני יונה בברכות (מ"ג א' מדפי הר"ף, ק"ה ארבעה), כתב, "נשאל מרינו האי גאון ז"ל, למה לא אמר אותם [הארבעה צעירים] להודות], כסדר שכתובים במזור, והשיב, שיצה לאמת תהלה אותם שהם מסוכנים בשימור. ויורד יהי הולכי מדברות הם סכנה יותר מהחולה, שרוב החולים לפרואה וכו', ומנהו הוא בצרפת, שאינם מברכין רוב הגומל כשהולכין מעיר לעיר, מפני שאומרים שלא הצריכו להודות אל ה' הולכי מדבריות, שהוא סכנה מחיות רעות ומלסטים, אבל ה' הולכי דרכים עם, ומה שאמר בירושלמי כל הדרכים חובת סכנה הם עומדים, לא אמרו לה אילו עניני הפלת י"ח וצ"ע לדרך בלבד, שבכל הדרכים יש לו חלק עם נפשו, זה דעת רבני צרפת ז"ל. ולא כ' מביאר שיש לבקש בין שנים המקום מסוכן מצד עצמו, כמו ההולכי מדברות שהוא מקום חיות רעות ולסטים, לעין ששתכנה אפשר שבזוא במקרים המוזמנים, ובכור אור"ח ח"ה העיקת אך דעת רבני צרפת, וכתב, "אל הרמב"ם ז"ל כתב, דבכל דרך ובלב דרך צרפת, דגרסינו בירושלמי כל הדרכים בחוקת סכנה הם", והבי' מסתפק דאילו צריך לרוס 'הרמב"ן בנ"ח ז"ל, ע"ש, ועי' ברמב"ם פ"א ופ"ב מה' ירוצה.

וברבינו מנחם פ"י מברכות ח"ה כתב, "והרב שינה לשון הגמ' שכתוב שם הולכי מדברות, וכתב הולכי דרכים וכו', והוא ט"ל שמך אהיא דאמרינן כל הדרכים בחוקת סכנה וכו' והיו ואלו כמי שנמסר לדרוט וכו', וכן הולך בים, כל הליכה בים סכנה הוא, ומר"ה מסתברא שבמכנים, וע"פ מה הגיעו לכתב דגולה". ור"א בן הרמב"ם בס' 'המספיק (עמ' 352) כתב, דלכ"ה דלכ"ה בבררות שאפשר לטבוע שם". וכע"ז כתב הר"ד עראמה על הרמב"ם שם, דאע"פ שבמבוא ברת"ר הל"ל, דאין מברכין הגומל אלא בדרך

רוחקה, "ומיהו בזמנינו, אפילו הלך לכרך מבוך, שכל הדרכים בחוקת סכנה".

ובארוחת חיים, הובא בבי' בס' ר"ט, כתב, "[וא"ת] ההולך תחת קיר נטוי ועל השרה, שמזכירין לו עונותיו, ונכד הגומל אחר שעבר. ל"ל דבר דבך קורא לעבור מהרה, ואינו נחשב לסכנה כל כך".
למדנו עד כאן הגדרות מרובות שיש בהן חילוקים ונ"מ, סכנה גדולה', וצ"ע סכנה', 'חשש סכנה', סכנה מצויה', ומאן ספון לשער היכי לדמות מילתא למילתא, והוא שאלה של דאורייתא, שהי בחשש פיק'נ' כבר מחללים שבת, וזאת מלבד חובת ונשמרתם, ואיסור ועצמו לדעת, כשאין נזהר במקום שצריך, וכדאיתא בגדה ז"ל א' חומרת הדבר, "אמר רשב"י, ה' דברים הם שהעושה אותן מתחייב בנפשו ודמו בראש'ו, ופרש"י, "ענינו על עצמו, וחובת דמו נדרשת ממנו לאחר מיתתו, ומתחייב בנפשו, כלומר, הוא גורם לעצמו". ובשבת ז"ל א', ור"ת, "רב לא עבר במבדא (סיפנה שעברין בה אה הנדר - רש"י] דיתבי ביה עכ"ל, אמר דילמא מייקדי ליה [לנכ"ה] דינא [אטוין] ומיתפיסנא אמר [דיקוני כשניתי רשות וכי] שוב אנו מבחינן], ועי' מא' אור"ח סי' הק"ו, מתי לחוש לזה. וצ"ע".

ז והנה בש"ש נודע היהודה תנינא י"ד סי' י', נשאל, לענין עשיר שנהנה מהלקטן בצינת חיות ביערות, אם הדבר מותר, הגם שיש סכנה ביערות, ואחרי שמאריך בנינו צ"ע"ח כ"ד תשחי'ת, כותב, ועד נאן דברתי' עד אשר יודע הנהגה, שראוי לאדם להרחיק מזה, ועכשיו אני אומר אפילו איסור איכה, שהרי כל העוסקים בזה צריכין להודות ביערות, ולהכניס עצמם *סכנות גדולות, מלבן גדולי חיות, ורומנא אפר ונשמרתם מאד לנפשותיכם*, ומי לא גדול ואומן בקי בצידה יותר מעשו, שהכתוב העיד עליו ויהי עשו אמת ויודע י"ח, ויחן ויבא מד' פשוט, שהיינו *שואה מסתכן* בכל יום, בין גודלי חיות, וכן פירשו הרמב"ן.

ומעתה איך יכניס עצמו איש יהודי למקום גדולי חיות רעות, ואף גם בזה מי שהוא ענין לו לחייתיו, לזה התורה התיירה, כמו כל סוחרי ימים מעבר לים, שכל מה שהוא לצורך מחיתו ופריסתו, אין בידו', והתורה האלו והוא נושא את נפשו, ואמרו ר"ל, מפני מה זה עלה במשה ונתלה באילן ומטר עצמו למיתה לא על שכרו כו', אבל מי שאין *עיקר צוותו* למחייתו, ומתאחד לבו הוא הולך אל מקום גדולי חיות, ומכניס עצמו בסכנה, הרי זה עובר על ונשמרתם מאד מיום מות אור'ו. ור"ל הרמב"ם בפ"ו מה' וצוה ושמי'ת נפש הלכה וכו', וכן אסור לאדם לעבור בתוך קיר נטוי כו', וכן כל כיוצא באלו ושאר הסכנות. אסור לעבור במקומן.

ומעתה אני אומר, שיש בדבר זה איסור וגם סכנה, ועוד בו שלשה, שע"פם מזכירין עונותיו, שאין זה חרות מקיר נטוי, ואילו לזה כינונו חכמי המשנה במסכת ברכות פ"ד משנה ד', אומר המחלך במקום סכנה מתפלל תפלה קצרה, ואומר הושע השם את עמך כו', בכל פרשת העבור כו', ואמרו שם במבדא דף כ"ט ע"ב, מאי פרשת העבור, אמר רב חסדא אמר מר יוקבא, שבועה שהיה שותה מתמלא עליה עברה כו', איכה דאמרי כו', דזה בשעה שיש עוברים על דברי תורה כו', ע"ש. ולדרכנו יבין, דזה המחלך במקום סכנה, הוא עובר על *דבר תורה*, דכתיבי ונשמרתם מאד לנפשותיכם, וגם אסורין עונותיו, וממילא הקב"ה מתמלא עלי עברה, דאלו בשאר איסורי שאדם עושה, לא בשביל עבירה זו ויתמלא הקב"ה בעברה עליו, אבל זה שגורם להוסיף לו עונותיו, הקב"ה מלא עליו עברה.

והנה ויש *שמוכרח לזו מחמת פריסתו*, הורו לנו חכמינו ז"ל תפלה שיתפלל על עצמו, אבל מי שעושה כן בשאט נפש, איך תקובל תפלתו, ולכן יש בדבר זה מדה מנונה, להינני אכזריות, וגם איסור אכסנא, וגם הזרפת עונותיו, ולכן השומע י' ישכון בטח השקט ושאנו בביתו, ולא יאבד זמנו בדברים כאלה".

ד [וכע"ז ראה ש"ת אור"ח ח"א סי' ק"ד, שנשאל לענין להתפרנס ממקשה שיש בו לפעמים סכנה, וכי"ד שם, מזכיר כסמן את דברי הנה"כ אף, שהאל"מ מדגיש בכותרת שהשאלה היא בנש"ש *שיש בה חשש סכנה דלוק טובא*], ובתוך דבריו חרס עוד על דוגמת הסניכין, וכותב, "ושאלתי מאחד אם מותר להתפרנס ממקשה וכו' שיש לחוש לסכנה, דאדערק לאחד כמה אלפים שנתסתכן...". ומסיק על יסוד הגמ' ב"מ הל"ל (בתשו' הנ"ה) דמשם מביאר, "ומותר להתפרנס אך כשאדם חשש כשתסור לאופן רחוק". אבל צ"ע מהו חשש סכנה רחוק, ומהו חשש סכנה קרוב, וגם יצדד שמין אחד מכמה אלפים מסתכן, ובכמה אחוים תלוי

אשר אלך להתבונן באין זה הפסוק פירש חזקיהו

הדבר, וזכר תבנו לעיל בשם הא"ח דיש שונה קצרה, שאינו זמן ממשו⁸, ובה פחות מסוכן נחשב, ודומה שהוא ענין שווה ענין של אחוזה הסכנות (ואין חקר למחוקקי ההסתברויות המקריות) בטבע העולם וסמ"ס תמיד זקוקים לס"ד להשתנה הבויה"ש, ודברי הרמב"ן פ"ד פרישת בא, עמוד יסוד דת קושניו).

ה' ונראה לכאורה לצדד, שמטעם זה, גם אותם הדריים ביישובים הללו, כיון שיש מקלט לנוש שם, וגם בדרך כלל יש אזוקת התראה בזמן שמפקד ע"פ רוב לחסות מפניעת הטילים, אולי נחשב זה ל'כ כחשש סכנה רחוק, שעל"פ אין צריכים בשביל זה לעקור במקום מגוריהם, דלא גרע זה מפרנסה, שבדרך כלל לעקור למקום אחר, הוא צריך שינוי במקום העבודה, ויתר הדברים שכרוכים על הרוב בהוצאת מנוח רב. וצ"ע.

יאמננו ביישובים הערבים בין הערבים ממש, שם נקרא המקום מצד עצמו מקום סכנה, וזה כמו 'הולכי מדבר' האמורים בברכות נ"ד ב', ושם אסור להתגורר, וגם לנסוע לשם אסור⁹, שהוא מקום סכנה ממש¹⁰.

ו' ורואית בשו"ת דברי מלאכי ח"ה סי' ל"ה, שכתב ברת"ד, "והרי מצינו שירודים הם צריכים להודות, כדא"ל בברכות, מפני דשיכחי סכנתא, ומ"מ ודיא מותר לירד בים, ולא מיקרי מאבד עצמו לדעת, ואם צריך לירד לים כדי לקיים איזה מצוה, בודאי מחויב לירד, ואסור לו למנוע משום חשש סכנה, הרי חזינו שמושרת להכניס את עצמו בחשש סכנה, היכא שאינו רק חשש בעלמא, ויש להאריך בזה, ולכאז הנבול לזה, אך אין העת מסכמת".

ובספר מעדני שלמה (להר"ג ר"ד פריד שו"ת א', בהסכמת הגר"ש אויערבך שו"ת א'), מודע"ב, עמ' קמ"ו, מביא בשם הגרש"ז אויערבך זצ"ל, שאין היתר זה שומר פתאים ה' במקום של סכנה ממש, והוסקי הגרש"ז, "לאמון ולמוד מה לאסור לטילל בהרים כמו שנוהגים הברה, ואף שהוא מקום מצוה, בזה חושב ומשער בנפש, שיכול ללכת לאט וביחזיות, משא"כ בזה [צניחה ממטוס וכי"ו] ב' דעצם המצב בג"כ, הוה סכנה...".

ולפ"ז אולי י"ל, דה"ה לענין הנידון אם מותר לילך למקומות שנפל טילים, דע"פ"ם היכא שאין המקום עצמו נחשב לסכנה, אם נוקטים במצעייה להודות, ומה שיש להם להכניס את נפשם, ובפרט לנסוע לשמחת משפחה, שיש בו צורך גדול לפעמים, וכיון שאינו לשם טילול בעלמא, אלא לדבר מצוה, י"ל דאין איסור בזה, ופשוט לדלף ללמוד תורה שם שהוא מצוה רבה, לא גרע מפרנסה¹¹.

סוף דבר, שענין זה צ"ע רב למעשה, דיש מקומות שם בחוקת סכנה מגורה, ויש מקומות שבלומים סומימיה הוא סוכן, וכמ"כ יש חלק ב' בין הגריש, וכן יש שצריך להביא שם סחורה, ופריסתו שם, והאכרתו וקצת להראות מקומות וציננים בנדר'א¹², ויה"ר שהש"ת יפושש עלינו ועל כל עמו ישראל סוכת רחמים וחיים ושלוה, ויהי גואל צדק בב"א.

תשובה לתלמידי רבימא

תשובה לשאלה, מיהו האדם גדול שיש צורך ליישב עובד ידיה עם מש"כ 'הרחק מעליה דרכי', ופרש"י בעירובין ח"ה ב', דקאי אפיקורסות, שיש להתרחק ממנה.

המדובר הוא ב'ר' יהודה בן נוקסא, כמ"ש בקה"ר (א', עה"פ כ'ל הדברים יגיעו', סי' י"ח) 'יהודה בן נוקסא היה המזיני מתעסקין עמו, היו שואלים אותו ומשיב, אמר לון, על גמן אתן מביין, אתון נעביד בינינו, דכל רב ינזעח מבחירה, יהא פצע מוחיה חדבריה בעיקרונס, והוא נצח לון ופצע מוחיה עדי דאייתמלאון פיצעין פיצעין, וכיון דאתא, אמרינן אל תלמידיו, רבי, סיעוק מן השמים, ואתא, אמר לון, ועל גמן, כלו והתפללו על אותו האיש ואל אותה החמת, שהיתה מלאה אבנים טובות ומרגוליות, אבל עכשיו מלאה פחמין".

[ואמר להם ר"ן, על חנם אתם מלמדים, בואו ונעשה [הסכח] בינינו, שכל מי שנוצח את חבריו [בטענות], יהא פוצע את מוחו כשצריך בקורנא, וכן עשו, והוא היה מנצח אותם, והיה פוצע מוח שלחם עד שנמתלה פצעים פצעים, וכיון שבא, קילסול תלמידיו ואתו ששעמה לו כס שניצח אותם, שהוא נגד הטבע לצנח המינים, ואתו השיב אותם, כשינצח אתם מקלקין אותי, שהפסדתי תורתי דברי תורה, ושקטתי עמכם, כלן והתפללו על אונת האיש ואל אותה טובות ומרגוליות היה לי, ועכשיו נעשתה מלאה פחמין] - עץ יוסף.

¹¹ וזכור לנו מכתבו של הגר"ש גושנבוין זצ"ל, מחורף תשי"א (ראה ס' יציגוי אש עמ' כ"ג - ס"ז), בעת מלחמה, שלא מיננו משלוחו הלידה לת"ת, שזכות התורה תעמוד בלי אונת להם כל ער, וכדאי היא הותא'ק לתן להלכה.

¹² וראו אריכות נפלאה בטרטוד' בקונסורס אהל מרים' [שנפסד' אור לנתיבות מנהר'א] שוב שו"ת אור"ח ח"ה סי' כ"ד, "ענינו הליכה לישובי הדרום בסכנת נפילת ובסיכום הדברים, כותב, "ונסתפקנו בגדר יני הדרום (שעומדים בסכנת נפילת טילים) לענין או אם דומים לקיר נטוי, או שדומים לים מדבר, ולענין משעה נראה, שכיון שחשש הסכ"א הוא שהמיתקן לא יושג, ומשתגורר גם אין מחוייב לילך למקום אחר, ולענין להיכנס לשם לון, אם נחשב במקום סכנה, וצ"ע, ואם צריך לילך לשם לצורך חיוני, מקצת לימוד ופרנסה וכדומה אור שרי, ממו שהתירו הגוב"י".
¹³ וע"ש בגמ' ז"ל, אפיקורסות, אמר ל' כן, כל למינדי [אותו ואחיו]... והאנני הדברי... ועברתי על מש"כ בתורה הרחק מלמד דרכי", ור"א ח"ה מרשה"א שם, דששאל ממנו ואל מש"כ לו כלום, הרי להרחיק, ולא לחלל את ש"ת ור"ח לישמע מנוח שושבתו".
ו"צ"ע דמשמע דלחשיב לא מותר לו, וע"י סתרונין ל"ה ב', דמה שאמרו ועד מה שתחייב האפיקורסות, הוא רק בעינ"ם לא בישראל, ולכאז' לפי הטעם המבואר שם, שייך זה רק על ישראל להתפקד רח"ל, ומ"מ עצם ההתקפות בדיעות אפיקורסות רח"ל, שיש בו סכנה, כמ"ש מרן הסטיפלר זצ"ל בהקדמת ספר חיי עולם, ד"זה מסוכן הרבה, כי ספרים מסוג זה, הוא כמו רעא אדומה שהמתיק מסתאים ומשומא טורחים, כי אמנם הנהגת בה אפשר שחשש חייקון, אלא מהמהרה ביראת ה' ובערות דברים מנין אל... הרי אמר מתבלל המורה, ומצא שמפר כזו כרונ קלקול ח"ו, ואם כי למקלקלים יכול להוסיף, לא ילך אחריהם, שאל אח דוחין נפש מפני נפש".
ושמנו שנתה הגרא"ל טיימנון שליט"א, שהתני בדרה התיסקים בקיר, לא יפקדו ביוכיות בעינייהם הללו, אלא ללמד עם אותם הרוצים להתקרב, במורה לא משנה, לפי מה שפוסטליים, והמאור שבה מחזירו למוטב.

¹⁴ ומצינו אפיקורסות בן צור, שהיו משתמטים מליקל על אבידן, כדאי בשבת קט"ז א"ק ג' א', ובג' ז"ל ב', ודכאשכחן בה"ב יג' ב' ר"ט בברכות פ"א מ"ג.
¹⁵ וצ"ע ל"א אמר בבינה רב לרבם, ועי' י"ד סי' ס"א, "דראה דברי עובד על דלת, ואמר לו למדתני יגורתי כן וכך".
¹⁶ כע"ז כהר"ל שם, "הפרישות הנכונה, שהאיש הזה גופו שהיה מסוגל, והוא תורה ודבקות, ונתה עליו י' סעוק עמח כסו מלימודו, והוא רחוק ממחמתו, ואל שתחפלו עליו וישוו לו למדור".
ובכתב סופר (יו"ד סי' כ'), כתב שמוכרח כן בכוונת הרמב"ן במקום אחר, והוא מהמבואר גבינן (י"ב א') "אשר ליתן צדקה לעבד כעניי, דאמר ש, "מאן מדרחם אבני חרי, דאמר ש, וחזמי מרח"ם" [וכן העירו משווינו ב' בשבת יעקב ח"א א' שכתב

אף במקום מועד לכה, על שלא פגע בו אינו מברך (אחרי המלחמה בתשכ"ז), בירך הגר"י סרנא זצ"ל הגומל בש"מ, והגרה' ר'סד שליט"א, מען שכל שלא פגע בו וניצל, אין מברכין].

ויע"ע פ"ג א' דגבות מ"ז, "המהלך בדרך... אאלו מתחייב בנפש", וע"ש בתו"ת ובתפא"ר, וצ"ע ש' ליע"ל במשנה ד'
ל' ופ"ז] משמע דאם יש לו ברייה, אף כשעושה לה לצורך פרנסתו, כיון שיכול להתפרנס ממקום אחר בלא חילוקים, אסור לו, וזה ענין מה דאי' ב"ב ח"ה ב', לגבי הליכה במקומות מסוגים אחרים, ואיכא דרבא אחרינא רשע הוא, ע"ש. וצ"ע. ועש"ת מתנת יצחק ח"ב סי' ק"ח.
וה' רסא א' זו דבריה ח"ה כ"ד, שכבר נשאל בזה ביחס לתאוונת הדרכים רח"ל, וכותב, "אין אני בקי בפיסיטיקה אפילו דבר ש ידעתי ידעתי, אך נראה אם יש הרבה פעמים שהמציא אדם שניאלו אף אחד אינו אשם בה, ומתוך אין מטעיר מה השתנויים וההחצית דברים לדבר בנושא, ה' נאלו יש באפשרותו למנוע... אין זאת אומרת שאין צריכין להתפלל ולחפש צוה בדרך הטבע לנועו התאוונת, ולא ריבוי החשיבה והיחרוץ בה, שמעשי כאלו אצות היא שיש שאפשרותו למנוע...".
⁹ וכן שמוענו בשם הג"ר יהודה שפירא זצ"ל, מראשי כולל חז"א. ור"ח א' סיפר לנו, שבעת שארעו בעיר הכותל המערבי] כמה ארועים קשים (לא תפקי'), ונדמן עם רח"ל שלמה הר"ק זצ"ל ליורשלים, ויענינו לו, שכיון שכבר נמצאים קרוב, אולי ניסע לכותל המערבי, וסריב משום חשש סכנה.
¹⁰ סיפר לנו ח"ה אחד, שאינו יישוב מסריב שבסחים, נכנסו להגרא"ל לש' שיטתו שליט"א, וביקשו שאל אחד חלקם אחר מיעוט קשה, ובמסגרת דברייהם על רצו לעימות הכנסת ח"ה הגרא"ל טיימנון שליט"א, הגיב עליו ביר, דהו' מקום סכנה, אסור לנו ר' שם".

עוד סיפר לנו ח"ה אחד, בעת ששיוודת ביריה פלוגית, נכנס ההרג' ג' ק. ג. שליט"א, למרן הסטיפלר זצ"ל, ושאל, אם כדאי לקנות יורה שם, מרן זצ"ל השיב "כן העריבים" יחירו אותי", ומרן ורואתי' ש' זצ"ל אמר, הלא' התרתית את ייום חייך בטוב שבאני אלי, ואלא לייסד שם עיר".
עוד סיפר לנו ח"ה אחד, נכנס למרן הגר"מ זצ"ל, לפני כשלישים שנה, ושאל, מיהו רצה לקנות עובד יורה בעיר סגור מייטמת, מרן זצ"ל סאל אותה, כמה המרחק בין עזה לסי' זו, ומה ההתקפות שיתעורר יגיעו לסי' ממרחק כזה, והם משפחתם של אותו אברך מסריב, וזה ה' האפשרות שאיש לא ישער בדמיונו שאפשרת כוז שיעניו לסי' איתו ויעבור לאותה עיר, ומאחר שיש לספר אז את תשובותינו כהנהגה של מרן זצ"ל, שחשב שאולי אינו מברך למציאות, אז שמא ח"ו מוזקת... ובאמרי' שם, כיום רציתי את ניקני מקיאה דמרן זצ"ל, ולא כבדי אחי"ל (שמר'י ג') "כל מי שנטול רעיון הוא צדיק אפילו נכש".

¹ בפרושו מבעל ה'הרדים' לירושלמי ברכות שם כותב, "לאכסניא, מקום אנשי חיל הנפל", ישרא מליהרה"ל, "ועי' ב"ק סי' ב' כמה אזהרות שיש למלאך המתמו מצי שם (ועין חילין ז' ב'), ובברכות נ"א א' וכו', והובא בירוש' שו"ת סי' ב' ועי' הלכה חזירי ח"ה דבבקר חולים הקרן קיימת בעוה"ל, לשיטתו משום שמלה"מ שם (וכס' אבני זכרון, עמ' שס"ז), כתב הגרי"ו ולברשטיין שליט"א, שהאגון ר' זרח ברוומן זצ"ל, יען אל האדם חולה בביה"ח שאינו הכרח לכה, משום מש"כ ב"ק סי' א', שלא שולח למציא במקום שמלה"מ מותר, שם, ולפ"ז מי שצריך להבראה, יוכל לשהות בבית חולים או בבית הבראה, עדיף שיהיה בבית מושג (הבראה).

² כתב במכתור ופרח פ"א, "ואל זה השדה שבו [קבר] יוסף היה, מינו שעמדתי על הקרית א"י מנתינו לר' מליהנס שם, וזה המנו שהנתינה שהיה היה עם מדוב", ובתקרתו מ"ל (הדרות בימ"ד הלכה של הגר"י אפרתי שליט"א, כוך ב' עמ' י"ז), מוצא גיוסא ממכתב הרב"ה בלויבטאטש זצ"ל, גילדלחסי"א הגר"ש הל"ל ואגון שליט"א, ובו שיוט בעקבות דברי הפכתור ופרח ח"ה, מפ"א יל לזה נזוהרי בזה, ובקיער הנוטיים מן הקרית למירון, ומשי עורבים ידד עם המתבלים... גם שעמתי ושמע בקעי שם שישב על רש"י, והגרי"ש שליט"א תשבתתו שנתללס ח"ו סי' ק"ח", משבי, "חומרת הפכתור ופרח אין לה שום שורש בהלכה, דמה שהיה פסע מוצב, או לא מחוייב הפכתור גדול... והכפ"ר ק' לרוב צדקתו, לעצמו חש"ה לוח". ומה שלא העירו הגאונים הל"ל בלדאי"ה יש לאסור את השתמ"ע לקבר יוסף האדוק משום ששם סכנה, משום שהתשטחה הל"ל היא משנת השמ"ע, ויש לה חכה הלכה באופן הגיוני במקומות הללו יתה מקומות אחרים.

³ ולענין מנינו, ראיתי בפסקים מהגרי"ח קניבסקי שליט"א [על עיניו טיולים, שהיו למראה עיניו בלא התקפה, ושיקבו בספר שלחי דקמיטא' שם] באת לית'ן], שאמר בהגרי"ק, "אסור לנסוע עיניו ודרכים המצויים באכסניא סכנה, כאן כתיב יוסף ע"ה בשכ"ס".
⁴ ויאת שבת ל"ב א', וקברי היכא מייבדקי [פרש"י], מתי נבדקים המעישים שלהם להזכיר עונות וזכותם, בדשנייה אותה בשנת ליתרן], אמר ל"ז בשעה שעורבים על הארץ, בשר ורוח, אימא קעין גשמי", ופרש"י "וזו מקום סכנה, כיון קיר נטוי יוצא לדרך".
⁵ ולאכז על מה שומכים אייזנא שרוחצין שם ובברכייה להנאה, וכנראה דמזשם שיש מחשבות, אף סכנה י"ב, ואולי גם מצרפר שחוז בירואת, חם ההולכים לשם איזור וכי"ו, סנה אם נדב צנוטה שחצו אורח, והכל כל' הענין.
⁶ וכתב א"א ליוצ' ב' ח"א סי' ס"ב, כתב, "הנוסע בדרכים מסוכנות, כגון הנוסע לחברון או שבילי העקבה וכדו'...", מברך בלכא אפון, אפילו מוצי'ם מבכותו כבשי הרבה אליו לכה, ואפילו נסע פחות מפרסה".

ולכא'ו צע"ג, איך הסתכן להתכנס עמהם ולהתווכח על כל טענותיהם, והפסוק אמור "הרוק מעליה דרכך", ודרשו חז"ל לאיסור, כדמבאר ברש"י בעירונו ב"ג ב" ע"פ הגמ' בע"ז י"ז א"י¹³, ור"י בן נקוסא הרי היה אמורא, וכבר הזהיר ע"ז התנא הגדול ר' אליעזר כמבאר בע"ז שם¹⁴.

ובמגנות כהונה על המדרש, כתב, "אמרו לו תלמידיו, מן השמים שיען צניבלת מהם, דא"כ"ל ה"ה היית כדאי להצט"ל¹⁵, שבערתי על הרוק מעליה דרכך, ואמר להם, וכי בחינם נצלתי מהם, והלא קבלתי עונש שחמת מלאה אבינים טובות ומרגליות היה לי, ועשוי נעשתה מלאה חפמין".

וצ"ב דבין קר ובין קר, איך הותר לו ליכנס לניסיון ולעבור באיסור, והתלמידים הא אמרו לו "שעברתי¹⁶ על הרוק מעליה דרכך".

ובידי משה על המדרש שם כתב "ע"י מתנות כהונה, ולי נראה שמלת ע"י מגו' בניחותא, שהם היו מקלטים אותו, שנתן לו השלי"ת סיוע מן השמים שנצח אותם, שהוא נגד טבע לנצח המינים, כדלעיל, והוא השיב אותם, בתנא אתם מקלטים אותי, הלאי שלא זכיתו לשלבו זה, אי יותר השלי"ת בשמה שהרווחתי, והפסדתי תורתך, דברי תורה ועסקתי במינות"¹⁷.

ונראה שחלק בזה הוראה שעה, כדי להציל את ישראל שהיו נתפסים למינות רח"ל, ולכן שעה עמם נתנאי כזה שנכנס לסכנה, והיה בטוח בעשייתו לשם שמים, שיצליח, ולא נמנע מלפצוץ מוחם עד מות, גם אם יש ישראל היו, כי גדול המחטאיו יותר מההורוג, ואע"פ שלא היו סנהדרין, את המינים היו מורידין ולא מעלין.

הדומה: יש שרבו העיד עליו שכל מעשיו אלה, כדאי' בב"ק פ"א ב', "רבי ר' חייא הוה שקלי ואזלי באורחא, אשחלקו לצדיי הדוכים", הוה קא מפסיע ואזיל ר' יהודה בן קנסא קמייהו, א"ל רבי ר'י חייא, מה זו הוא אש שמראה גדולה בפנינו, א"ל ר' חייא, שמא ר"י בן קנסא תלמידי הוא, וכל מעשיו לשם שמים".

תשובה ל"מבין חידות"

בתשובה לשאלה איך יתכן שאחד שכח לספור, ולאחר תפלת ערבית של יום המחרת, אי ספור גם את הספירה של הלילה הקודם, יוכל להמשיך לספור בברכה בשאר הימים.

שבוע"ת סימן פח"ט סק"ד, כתב, "ועיין במזמור ברכה בשם זרע אמת, מי ששכח לספור בליל עש"ק והתפלל ערבית של שבת במעוד יום גדול, ואז נזכר שלא ספר בלילה, מ"מ כיון שעדיין יום הוא, יספור בלא ברכה, ושאר הימים בברכה, ע"ש".

תשובה ל"מעניגה דסדרא"

בתשובה לשאלה, היכן ניתן להוכיח בפרשתינו, האם נוהג לאו דלא תחנם' בעבד כנעני.

התשובה היא, מהפסוק (כ"ה מ"ו), "לעלם בהם תעבדו".
דהנה יאיתא גביטין (ע"ש ב'), "אמר רב יהודה אמר שמואל, כי המחשור עבדו עובר בעשה", שנאמר לעולם בהם תעבודו. מיתבי, מעשה בר' אליעזר שנכנס בבית הכנסת ולא מצא עשרה, ושחרר עבדו והשליט לעשרה, מצוה שאנ".

והקטו הראשונים שם, כיצד עבר ר"א בעשה המפורש בתורה, בשביל תפילה בציבור שהיא מדרבנן.

מירוש הרמב"ן, "ואפשר שלא אמרה תורה לעולם בהם תעבודו, אלא משום שלא ילחם יתכן מתנות חינוך, כענין דכתיב גבויים ל' תחנם', אבל כשהוא משחררו מפני שנותן דמי עצמו, או משום מצוה ציורר הרב, דליכא צנינה, מותר".

ועוד בירוש'א שם וכן בן (כ' ב' בדפי הרי"ף שם), שהעתיקו תירוצו של הרמב"ן.

והרשב"א הקשה על תירוצו של הרמב"ן, "...וקשיא לי, דאפילו לגר אוכל נבלות (נר תושב) מותר ליתן מתנות חנם לכ"ע, וכל שכן לעבד כנעני שקבל עליו כל המצות כשראל, ואלא הכא מצוה דמיני שאנן, דלא פרושיה רביים מאיסורא אמר עדיף ויהי".

ונמצא שולרבי הרמב"ן, מוכח בקרא הנ"ל דעבד כנעני נוהג בלא לאו דלא תחנם, ולכן צייתה התורה דאין שחררם, דאשמע דאם לא שייך בהם לאו דלא תחנם כמו בעבד"ם דעלמא, א"כ אין טעם שיהא אסור לשחררם. וכן מבואר בקושיית הרשב"א, שהבין בכונת הרמב"ן דשייך לאו דלא תחנם בעבד כנעני, ולכן קושט הרשב"א דאין שייך ביה לא תחנם, כמו דלא שייך בגר תושב. ואכן לענין ר"כ ניתן להוכיח מפרשתינו, וכדברי הרשב"א, וכפי שהעיר הר' ד. מנדל שליט"א (והתשר"ל לו), וכדתיב (כ"ה ל"ה), "וי' ימוך אחיר וטמה יד עמך והחזקת בר זו ונתשת בו עמך", ופרש"י, "גר ותושב, אף אם הוא גר או תושב, ואיזהו תושב,

כל שקבל עליו שלא לעבוד עבודה זרה, ואוכל נבלות", והוא גמג' ב"מ ע"א ל"ו וברש"י שם (ר"ה אל תחק), "וכי כתיב ג'ר תושב, לענין ר' חזי עמך כתיב, שאתה מצווה להחיותו", הרי מבואר דגר תושב מצווה להחיותו, והיינו דלא שייך ביה לא תחנם, וא"כ כ"ש בעבד כנעני, וכמש"כ הרשב"א".

ואמנם באר העירו רביים מהאחרונים בכונת הרמב"ן, דצ"ל דאין כוונתו ללאו דלא תחנם משש, רק צרנו לומר דעבד קנעני, דשייך לא תחנם בעבד"ם, ה"נ שייך לעולם בהם תעבדו בעבד כנעני, ואף אם עבד כנעני לא שייך כל עיקר הלאו בעלמא, וכבגר תושב, מ"מ זה גופא דכיון שאינו לגמרי כשראל, ונוהג בו קצת מדיני עבד"ם וקצת מדיני ישראל, לכן אפשר שנתחדש בהך קרא, דתפתיא ביה קצת מלאו דלא תחנם, והיינו רק לענין זה שאין לשחררו, אף אם בעלמא מותר ליתן לו מתנות, ורק שגדרי עשה זה דומים ללאו דלא תחנם שבעבד"ם. ולפי"ז השגת הרשב"א היא, דלדעתו אם לא שייך ביה לאו דלא תחנם בעלמא, א"כ אין לומר דשייך ביה ענין הלאו במקצתו רק לגבי שחרורו¹⁸.

תשובה ל"כתב חידה"

מי אני: "היושע גַבן נון".

דמות הקשורה: "רש"י ויקרא כ"ה כ"ט, "בית מושב עיר חומה. בית בתוך עיר המוקפת חומה מימות **היושע** בן נון".

לוקנה זכיתו ובה נכתבתי – שיהושע זכה לוקנה, וזקנתו זו היתה עבורה כחשיבות, ככתב.

ש יהושע זכה לוקנה, כמפורש בפסוקים בספר יהושע, וכגון (י"ג א'), "ויהושע זָקַן באַ בַּימִים וַיֹּאמֶר ה' אֵלָיו אַתָּה זָקַנְתָּ בְּאֵת בַּימֵי אֲנִי וְהֶאֱרָךְ שָׂרָאָה הִרְבָּה מֵאֵד לְרֵשֶׁתָּהּ", וכן (כ"ג א'), "וַיְהִי מִיָּמִים רַבִּים אַחֲרֵי אֲשֶׁר הִינִי ה' לְיִשְׂרָאֵל מִלְּא אֲבִיָּהֶם מִסָּבִיב וַיְהוֹשֶׁעַ זָקַן בְּאֵי בַימִים".

ושנות חייו היו מאה ועשר שנים¹⁹, כמפורש בפסוק (שם כ"ד כ"ט, וכן בעשרה חז"ל), "וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיָּמָת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נֹון עַד ה' בֶּן מֵאָה וָעֶשְׂרִי שָׁנַיִם". ויהושע נכתר בזקנותו, כדאייתא בב"ר נ"ט ו', "...שלשה נכתרים בזקנה, ובימים, ושלשתן היו ראש לנסיון"²⁰. אברהם היהושע דוד, אברהם ראש לאבות, יהושע ראש למלכות משבת אפרים, שנאמר (שפיטס י"ד ז'), מני אֶפְרַיִם שָׂרֵשׁם בְּעַמְּלָה, זה יהושע, דוד ראש למלכות משבת יהודה..."

ועשרות זקנים הגתי – שיהושע הרג את שלשים ואחד המלכים שבארץ ישראל, שכולם היו זקנים מפולגים.

ש יהושע הרג את השלושה ואחד המלכים בארץ ישראל, מפורש בפסוקים (היושע י"ב ז' – כ"ד), "וְאֵלֶּה מְלִכֵי הָאֲרֶץ אֲשֶׁר הָפָה יְהוֹשֻׁעַ וַבְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן וַיְמַח בְּמַעַל גָּד בְּבִקְעַת הַלְבָנוֹן וְעַד הַיַּר הַחֲמַלְלָה הָעֵלְיָה שְׁעֵירָה וַיִּנְתְּהָ יְהוֹשֻׁעַ לַשִּׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשֶׂה כְּמִתְקַלְתָּם... מִלָּךְ וְיָחַד... לַעַל מְלָכֵימ שִׁשְׁיָם וְיֵאָחֵד".

וכל אותם מלכים הללו היו זקנים מפולגים, שחיו לכה"פ ארבע מאות וחמישים שנה, שהם אלו שהיו בסיעודה אברהם עשה ליצחק ביום הממלו, כדכתיב (בראשית כ"א ח'), "וַיְגַדֵּל הַגְּדֹל וַיִּגְמַל וַיַּעַשׂ אֲבָרְהָם גִּבְרָתָהּ גְדוֹל בְּיוֹם הַרְשִׁית לָאָ אֶת יִצְחָק", ויאיתא בב"ר כ"ג כ"א, "כמה דעות מדוע המשתה היה גדול, "אמר רבי יהודה בר' סימון, משתת גדול, משתה גדולה, עוה וכל גדולים עמו היו שם... דאמר רבי יהושע בן מלך, בן גמזמה, אותו שכי ושנים מלכים שהרג יהושע, כולם היו במשתה של אברהם איבנו. ולא שלשים ואחד הוי'²¹, אלא כ"י ההיא דאמר רבי ברכיה ורבי חלבו ורבי פרנך משום רבי יוחנן, מלך יריוח אתה היה תלמוד לומר אחד, אלא הוא ונאנטיקסור שלו. וחשבון השנים שחיו אותם מלכים, הוא מיום הגעת את יצחק ועד למלחמת יהושע בארץ ישראל, שכסודה זו היתה כשכלמאו ליצחק ב"י היושע, וכפרש"י שם, ומשעת סעודה זו ועד שיצאו ישראל מצריצם עבור שלוש מאות תשעים ושמונה שנה, שהרי גזירת שם (שם י"ז א'), "...כי גר יִזְרְעֶל בְּאֶרֶץ אֵל נִלְהָה וַיַּבְדוּם וַעֲנֹו אֲתָם אֶרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה", ומנין הארבע מאות שנה החלה עם לידת יצחק, כדאייתא בסדר"ע פ"ג, וכפרש"י ע"ה"ש שם, ובצירוף ארבעים השנה שהיו ישראל במבדב, עולה יחד לארבע מאות שלשים ושמונה שנה, נמצא שכאשר החלו בכיבוש הארץ מידי מלכי כנען, כבר עברו מיום המל את יצחק ארבע מאות שלשים ושמונה שנה, ובפשת שמונת מלכים כבר היו בסיעוד בני י"ג שנה, נמצא שבתחילת המלחמה של יהושע היו במלכים בני יותר מארבע מאות וחמשים שנה.

אכן, יש לציון הליטטת היפ"ת על המדרש שם, הלומד בדברי

המדרש, שאינו בא לומר שאותם מלכים חיו כל אותם שנים, וזאת משום שכל יתכן חיוו יותר מארבע מאות שנה, אלא המדרש בא לומר שכל מלכי כנען באו למשתה, ומלכי אותם הארצות נפלו בידי יהושע.

נצטערתיו ונתאבלתי ימים רבים – שיהושע נצטער ונתאבל ימים רבים על מיתת משה רבו.

ש יהושע נצטער ונתאבל ימים רבים על מיתת משה רבו, כדאייתא בספרי נצבים סוף פ"ה, "...וכיון שמת משה, היה יהושע בוכה ומצעק ומתאבל עליו במרד, והיה אומר, אבי אבי, רבי רבי, אבי שגדלני, רבי שלמדני תורה, והיה מתאבל עליו ימים רבים..."

עד שנבואה קיבלתי ממרומים – שיהושע נצטער ונתאבל ימים רבים על מיתת משה רבו, וכדלעיל, עד שקיבל נבואה ממרומים שעליו להפסיק בצערו ואבלותו זו.

ש יהושע קיבל נבואה ממרומים להפסיק עם צערו ואבלו על משה רבו, כדאייתא בספרי נצבים סוף פ"ה, "...וכיון שמת משה, היה יהושע בוכה ומצעק ומתאבל עליו... עד שאמר לו הקב"ה ליהושע, יהושע, עד כמה אתה מתאבל והולך, וכי לך בלבד מת משה, והלא לא מת אלא לי, ומיחיה שמת אצל גדול הוא לפני, שנאמר (ישעיה כ"ב ב'), וַיִּקְרָא ה' אֱלֹהִים צְבָאוֹת בְּיוֹם הַהוּא לְכַבֵּי וּלְמַסַּפֵּי וְגו'²². אלא מובטח לו (למשה) שכן העולם הבא הוא, שנאמר (דברים ל"א ט"ז), וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה הֲבֵן שִׁכְבַּב עִם אֲבִיךָ דָן נָסִי".

ואבאר(י"ב ד' א') יאיתא²³, "אף יהושע היה יושב ומצטער על משה שלא ידע היכן הוא", עד שאמר לו הקב"ה, יהושע למה אתה מצטער על משה, משה עבדי מת".

כדי להנצל מהריגתי – שכדי שיהושע ינצל מהריגתו על ידי ישראל, שכשעסו עליו שאינו יודע את ההלכות שנשכחו בימי אבלו של משה, ועמדו עליו ישראל להרגו, נצטווה כדלהלן.

שהלכות רבות נשכחו בימי אבלו של משה, כדאייתא בתמורה כ"ז א', "אמר רב יהודה אמר רב, בשעה שפנטר משה רבינו לִגְן עֵדֶן, אמר לו ליהושע, שאל ממני כל ספיקות שיש לך... אמר לו רבי, כלום החתניך שיהעש אחת והלחתי למקום אחר, לא כך כתבת בי (שמות ל"ג א'), וּמִשְׁרָתוֹ וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּן נֹון נָעַר לֹא יֵמֵשׁ מִתּוֹךְ הָאֵהָל. מיד תשת כחו של יהושע²⁴, ושכחטו ממנו²⁵ שלש מאות הלכות, ונוגדו לו שבע מאות ספיקות...²⁶".

ובאותה עשה היה יהושע בסכנה גדולה, שעמדו כל ישראל להורגו, כדאייתא שם, "...ועמדו כל ישראל להרגו", ופרש"י, "עד שיאמר להם".

ועיין בהערה²⁷ ביאור נפלא מדוע עמדו להורגו.

לצאת למלחמה נצטויתי – שבכדי שיהושע ינצל מהריגתו על ידי ישראל וכדלעיל, ציווה ה' שיצא למלחמה לכבוש את ארץ ישראל, ובסדרתתם של ישראל במלחמה, לא יבואו להורגו.

שהקב"ה אמר ליהושע לצאת למלחמה בכדי שישראל היו סרודין שם, וע"ז לא הרגו את יהושע, כן יאיתא בתמורה ט"ז א', שלאחר שנשכחו ליהושע ההלכות ונתעוררו לו הספקות, ועמדו כל ישראל להורגו, "...ואמר לו הקב"ה, לומר לך א' אפשה, לך וטרדן במלחמה, שנאמר (היושע א' א'), וַיְהִי אַחֲרָי מוֹת מִיֵּשַׁע עֲבַד ה' וַיֹּאמֶר ה' וגו' (ולכתיב (שם י"א), הַיְכִינֹו לָכֶם צִידָה כִּי יַעֲדֹו שְׁלֹשֶׁת יָמִים אֲתָם בְּעֵרִים אֵת הַיַּרְדֵּן הַזֶּה לְבֹאוֹ לְרֵשֶׁת אֶת הָאֲרֶץ...". וביאר המהרש"א לא ראיית הנה"ה, שהקב"ה הזכיר מיתותיו של משה, ומיד התחיל לדבר עמו במלחמות כיבוש ארץ ישראל (פסוק ב"ה, "משע עבדי מן וערתה קום עבד את הַיַּרְדֵּן הַזֶּה..."), ולא התחיל במה שאמר לו אח"כ (פסוק ז'), רַק חֶזַק וַאֲמַץ מֵאֵד לְשַׁמֵּר לְעֲשׂוֹת כָּל כַּל הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּךְ מִשֶׁה עֲבָדִי אֵל תְּסוּר מִמֶּנּוּ יַמִּין וְשְׂמֹאלוֹ לַמְעַן תִּשְׁלָט בְּכָל אֲשֶׁר תֵּלָךְ".

והטעם מדוע "לומר לך א' אפשה", כתב רבינו גרשום שם, "דלא בשמיהא ה"ה, וביאר המהרש"א, על דברי הגמ' שם, שכאשר נשכחו שלשת אלפים הלכות, אמרו ישראל ליהושע שישראל מן השמים ויודיעוהו ההלכות ששכח, והשיב ישראל בשמים היא", דמשמט משה לא נתנה התורה לשאול ספיקותיה מן השמים, דלכך קראת תורת משה, אבל נתנה להכריע בספיקות י"פ הרוב, כדין תורת משה דקאמר לעיל, והוא הענין בעצמו שהשיבו שמואל לפינתס, אלא ביאר רשאי לחדש דבר מעתה, והיינו משמת משה ולא נתון לשון נבייא לחדש מן השמים, אלא ניתנה להכתיים אם לטמא אם לטהר י"פ הרוב...ומה"ט אמרינו בעלמא דהחכם עדיף מנביא ודק"²⁸.

וע"ע אריכות בכל זה, בחידושי גאונים ובעינין עקב על הענין עקב שם.

^[1] ובכשה צריכה הבנה, שהרי ישראל כבוש כמעט את כל ארץ ישראל, ואיש לא עמד

^[2] וכשמה, ומה איתא, דעל לבבם בעמדס מול עיר קטנה, ובמיוחד שלבסוף איש יחידי

^[3] הלאה לכבושה.

^[4] ובסופך צריך לחבין את הפסוק ס"ו (ט"ו), "וַיֵּלֶךְ מֹשֶׁה אֶל יֵשׁוּב דָּבָר וָשֵׁם דָּבָר לְפָנֶים קְרִית סִפְרָא, דְּלֵאזִיה עֵינָן מוֹזְכֵי הַפְּסוּק שֶׁמֵּיִר שֶׁנִּקְרָאה קוֹדֶם, דְּמֵאי נִפְקָ"מ יוּ בִּיה.

^[5] ומירש אותו חכם, בדמאת כל כוחם של ישראל שכבשו את ארץ ישראל, לא היה חבר ובתנין, שהלא מופלם לא היו בני ישראל מלומדי חרב ומלחמה, שהיו רק לפני ארבעים שנה היוצאים ה' ממצריים מבית עבדים, ולא הארבעים שנה עסקו בתורה, במיוחד שלא בהם העמיים בהם נלחמם, שליל מיתמה היו מלומדי מלחמה, והתמאנו בכך, כדוך הוסיף לכל מקום, אלא כל כוחם של ישראל במלחמותם היו, כיון כיה שיה היו עובלים על ידי התורה הקדושה, לא כל מהוה חל מדינה של חרוב, ועוד שחלק התורה השמיי' לאותה שורש המדינה, וכאשר ישראל קיימו כל התורה, שהיה כל התורה בידם, שמעלי היה בידם כל שורש המדינה, וממילא היה נח להם לכבוש".

^[6] והנה, מוסוף הבנה וכבאה, משריה והמוחא אשר בשם דברי נקרא, מקום שורשי

^[7] היה מאותם הלכות שנשכחו, ולכן לא היתה בידי ישראל היכולת לכבושה, עד שבא

^[8] עתניאל ויחזיר את ההלכות, ושוב היה מותר לפני ישראל לכבושה.

^[9] ולפי"ז מבואר היטב הפסוקים, שאכן מרובה בהם דבר זה, ועתניאל גרם לכיבוש

^[10] העיר על ידי שפחצי את ההלכות שנשכחו, והם גם הם שישמאל אומר את שם

^[11] העיר דברי, שפחצייתה היתה קריית ספר, שההינטימם של דברי שפחצייה בקריית ספר,

^[12] בתורה הקדושה.

^[13] ועפ"ז יתבאר שפ"י מדוע עמדו ישראל להרגו את יהושע, זאת משום שעל ידי שכבח

^[14] את ההלכות, כבר לא יתיר כח בידם לבבשו את המקום כל המלחמה, אלא יצטרכו

^[15] לחלחם, במלחמה, אלא לא צוינו בטוח יתבשר, וגם אם ינצח, מי יודע כמה חללים

^[16] יפלו עליה, ועל כן רצו להורגו.

^[17] אכן לפי"ז קשה ביותר מה הועיל ישראל שאמר ה' ליהושע שיטרידם במלחמה, כאשר החשש

^[18] והפחד ממלחמה היה שחיבה שורש ה' להורגו.

^[19] וכל ביאור הוא, ששכאר לו ה' לטרודם במלחמה, הוסיף עוד דבר, והוא ההבטחה

^[20] שה' לא יעם פולגים ויחיה שיה יפול אהם א"י, וא"כ אין כ"כ את השש ממלחמה" של

^[21] וכתב, לא רצו להרגו את יהושע, ואולי יתכן להוסיף, שכן כעצם ההבטחה של מה

^[22] יפול אהם א"י, לא איתא טעוריים כלל להציל את יהושע, שיויתן כונן וכבר ספיק

^[23] וחוצו את דינו, אלא איתא טעוריים במלחמה, כבאני כביש, ליהושע, וליהושע עם פסק

^[24] דין, אלא שמלחמה עצמה לא תעורר שוב את המחשבה לעשות ליהושע דבר, לכן

^[25] הווי' ההבטחה של ה').

^[26] צ"ה ובחתי"ס ע"ת בקרא הל"ל, ועוד), וע"כ דלא שייך ביה לאו דלא תחנם כמו

^[27] בעינ"ס דעלמא.

^[28] ואמנם שו"ת אש"כ מביא (המדה ז'), ר"ח ס"ב פ"ב, כתב, שישאן דלא שריר ליתן

^[29] צדקה לעבד כנעני, הווינו מותר דמפרסנין ע"ע כע"ה שם ענין יוצאן משום דרכי

^[30] שלום וענין אית"ל דבזה בליט משום לא תחנם, שהרי עושה כן לשוב העולם,

^[31] אבל בעלמא אית"ל דאיתא לא מבניד לא תחנם. ולענין קושיית הרשב"א הל"ל ע"י

^[32] בחת"ס גיטין ל"א בה שתיצן בזה.

^[33] והטעם מדוע פ"ר דק רגא ושרטו סינים, לעומת מהו פ"י שהיה מאה ועשרים

^[34] שנה יעניין קושטא פ"ר ד' ויאושר בודתינו, בנין כבועה (ה' ה'), קאשר הייתי עם

^[35] משת אלה עבדך, ויהי צדיק ויהי צדיק לחיות ק"ך שנה במשע רבינו, ולמה תקטברו

^[36] שנתו י"ז שנים.

^[37] בשעה שאמר הקב"ה למשה (מביבד ל"א ב'), נקם קמתי בני ישראל ונחתי נקמי

^[38] לא תטקף לא עקיף, אלא מ"ש שנבתיש בשריות מות' לא איחור הרב, אלא נדחה,

^[39] (שם ו') ושולח את"ל א"ל יהושע, כינן שבו להלחם עם אל מלכים, אמר

^[40] אם אין הורגם מיר, מיר אין א"י, כמם שיש בשעה משה רבינו. מה עשה, החתול מעבד

^[41] במלחמתם, שגני' ויודעי א"י ע"ת, ימים רבים עשה יהושע את כל הפלילים האֶלֶּה

^[42] מלְקָחָהּ. אמר לו הקב"ה, וכך שיער, היינו מקבר שנותי' ל' שנים, אמר שלמה (משלי

^[43] א"ה ט"א), דבזת שפחציית גַבְלֵא א"י וצגת ה' איתא ספיקוה'.

^[44] 20 יעניין בחידושי הרש"ש שם אות ה', שכתב, שפחצייתס אחרים מ'פרוטא, שר'

^[45] לנעניין', 'פרש"י, ומבדריש שיער תורה הגריסה 'לגיטיסי' מ'פוטא, שר'

^[46] מלחמה".

^[47] 21 וע"י ברש"י על ה' המדרש שפירש המדרש, שהיה אריכות בענין מנין המלכים היו,

^[48] אם ל"א או ל"ב, שדעת רש"י שיש לגרוס ל"א, ובפרושו המד"הו הוכיח בן דבדרי

^[49] המהר"ל ז"ל, ש"ל מלכים שיש למלחמה בימי יהושע.

^[50] ומה שפורש בפסוקים שהיה חוש ל"א מלכים, אינה בהכרח ראיח, שיתכן ומלבדם

^[51] היו עוד מלכים בארץ כנען.

^[52] 22 יעניין בפרושו חז"ל, שיהיה דבר ר' שם, שמבאר שיתקו פסוק זה שנאמר ע"י ישעיה

^[53] הנביא אודות חז"ל בימי'ה, למיתתו של משה וליקו עולמם הוא, "ואף יהושע

^[54] ויגאל את ישראל, הוסיפה ב' לנטוס'א', פקד ד', שובאה בן תופסת', ואף יהושע

^[55] היה מצטער עליו ושבמתי ומתאבל ואומר,

סיפור ושאלה בציטו?

אזכור אהבתי הנאמרה לייחוד הפרשה עם פר"ל!

ר' עקיבא גאלטלייך התעורר בבהלה משנת הצהרים, כאשר ליבו הולם בפראות מלשמות את הקולות הרמים הנשמעים כח קרובים, בירודת פניו ממתוח ומיהר לעבר מקור הרעש העצום, ככל שהתקרב לכיוון המטבח בביתו, גברו ונחנחו הקולות, ליבי נרגע כשראה שמקור הקולות היא מכונת הכביסה, הממוקמת במרפסת השירות היוצאת מהמטבח, שעקב תקלה הרעישה עד אימה, ומיד כיבה אותה.

בצהרי היום ניסה ר' עקיבא שוב להפעילה במצב שהפסיקה, בשלבי הטיה, ובשאר התחילה בעבודתה, הפעמה בעצמו את אותם קולות וברקים נוראים, ומיד לאחר כמה שניות כיבה אותה שוב.

הסנאני שניקע הסביר לו ר' עקיבא, שמקור התקלה בחלק הנקרא 'לאגער', והיא תקלה ידועה, אך ממתת חומרתה יש צורך להחליף את אף החלק הנקרא 'אוף', ולכן עלות התיקון יקרה, בשיעור של כשבע מאות שקל, אני אישית ממליץ, הוסיף הסנאני, שבמצבה זו של המכונה, כדאי להחליפה, האריכות ימים שזכתה לה עד היום, היא בגדר מס נגלו, ולא כדאי להשקיע בה יותר.

באותה תקופה הציעו לו ר' עקיבא משרה תורנית בישיבה קטנה חדשה, שהמקמה געיר הסמוכה, כאשר התנאי קודם למעשה היה, שיבוא עם שופטתו להתגורר בסמיכות אליה. לאחר שקיבל את הברית רבו, עבר ר' עקיבא עם כל משפחתו לעיר השנית, והחל באמירת שיעורים יומיומיים לצעירי העיין.

כאשר הגיע בנו החמישי לשעת התשלום עבור תפיליו, נסע ר' עקיבא לעיר השנית, פנה לו יוסף גבאי הגמ"ח, וביקש למשוך שוב שבעת אלפים שקל, כפי שהיה רגיל בכל שנה בניו הקדומים, והכתגוננו פעמים הקודמות, בדק ר' יוסף ביתרה העומדת לזכותו של ר' עקיבא, וראה שהיתרה העומדת לזכותו, היא רק בסך ארבעת אלפים ומאתים שקל.

ר' יוסף הוציא לו את יומנו ההפקדות והמשכיות, והראה לו, שבמשך שלוש עשרה שנות הפקדות, שביניהם היו חמש שנים מעוברות, היו סך הכל מאה ששים ואלף חודשים, שהם מאה ששים ואחת הפקדות בסך מאתיים שקל, העולים יחדיו שלששים ושבעת אלפים ומאתים שקל, כאשר ממונם הוציא כבר ארבעה פעמים שבעת אלפים שקל, נמצא שיתרותו עומדת רק על ארבעת אלפים ומאתים שקל.

הבדמנות זו, אמר ר' עקיבא לר' יוסף, חשבתי שאעביד את הפקדתי הקבועה לגמ"ח השכונתי אצילוני, מדון 'עניני עירך קדושים', ואשר על כל אבקש בזאת לחשב את ההפקדה לראשית, בכדי שכל מה שנשאר אוכל להוציא.

ח' עמנו, שכל רכושנו היה לאבדו, אך נפשנו היתה לפליטה.

מתוך התרוממות הנפש, החלנו להודות ולהלל, ולא נחה רוחנו עד שקיבלנו על עצמנו לערוך סידורי הודיה לקבלה, שלקח חשבון 'כפרה' זו, לכפר על נפשותינו.

לאחר כמה שעות, הודעתו ליודי על גיבת רכבו, ז"ל, וכדון שואל החיב אף באונסיו, ורודאי שגם גיבה ואבידה, באיתי אליו בכונה לשלם על הנזק, לשמוע מהו הסכום שעל ל לגייס ולהשיג.

כששמעתי ממנו את המחיר, הבטחתי לו שתוך כמה ימים אשיג את הסכום, כך שהוא לא ינזק מהמצוה שעשה עמי, שהשאל לי את רכבו, והכתי לי מכרי ויודי, לנסות להשיג הלוואת עבור תשלום החוב.

בחדש ח' על, אחד מיודי הקרובים הלווה לי את כל הסכום לתקופת חודש, עד אשר אשיג הלוואה מסודרת מגמ"ח, שאוכל להחזירה בתשלומים קטנים, ומיד הלכתי ליודי בל הרב, שלימתי לו את חובי, בצירוף מכתב ודאי על ההשאלה, והתצלול על המאורע.

כעת היה לי חשבון שלם, השיג הלוואה מסודרת מגמ"ח, ולתומי בראשונה פניתי לגמ"ח המודיש הוותיק, להיחשב כבנין גדול, ומועסקים בו כמה פקידים, ששים רבות כבר ראיתי אוספים עבורו ברחבי תבל, וכאשר נכנסתי לשים התפלאתי מדוע ענין של תור גדול, בכל רחבי הבינו הענק בקושי משתי אנשים מלבד העובדים, כשהבעתי את בקשתי לקבלת הלוואה, מיד נתנו לי טופס בקשה להלוואה, ואמר לי שבמחמה הכולם הלווה לי את הסכום, ובתשלומים המבוקשים, כך שאמלא את הסכום עם הפרטים, באותה שעה שמחתי בליבי, שעוד מעט אוכל לקבל הלוואה מסודרת ונוחה.

הצעתו והמלצתו של הסנאני התקבלה בעיני ר' עקיבא, ובמיוחד שהסנאני היה ידוע כיחודי יו"ש, שחס על ממונם של ישראל, גם במקום שנראה שכל להרויח, ולכן הלך ר' עקיבא לברר בחנינות אודות האפשרות של תוך כדי בירור נודע לו, שבמחיר של המכונת הולות הוא כאלפים וחמש מאות שקל, אך לא היה בידו את הסכום, בקושי חמישית מהסכום יכל לשלם, ומאידך, ידע היטב את דבריו המפורים של החול"א, אודות התקלה והמכשול הנורא שבלקחת הלוואה, או קניה בתשלומים, ולכן נכנס באותו ערב למרא דאתרא, לשאלו אותו דעת תורה, מה המעשה אשר יעשה.

המרא דאתרא שמעם את צדדי השאלה, ואת יכולתו לעמוד בהחזרים ודורשים של כמאתים שקל, התייר לו בהוראת שעה, ליטול הלוואה על הסכום הסהר.

מיהר ר' עקיבא ליטול טופס מהגמ"ח השכונתי, מילא בו את סכום הלוואה ותנאי החזרו, שבעת עשר שנים מיידיו כערבים, ויחד עם הצ"ק הנדרשים, פנה הייתה ערב למנהל הגמ"ח, לקבל את הלוואה.

כשכסיף הלוואה בידי, יחד עם מה שכבר היה לו, הודרו ר' עקיבא עוד באותו הלילה לרכוש מכונת חדשה, לשלמת כל בני משפחתו, אך ימים ספורים הגיעה המכונה, ויכלו להשתמש בה, ולהנות מעבודתה, להודות לה על שכינו שחולמתינו נעשית בני ימי אחרינו.

במשך עשרת השנים הבאים, שילם ר' עקיבא בכל חודש תשלום אחד משלמיו המכונה, כל בני המשפחה כבר שבו מזמן שהמכונה חדשה, אך ר' עקיבא הרגיש את בכל ראש חודש מחדש, שמכפי הנכסותיו המצומצמות נוכח מאתיים שקל, עבור התשלום החדשי של המכונה, רק ענבור עשרה חודשים, בהם סיים ר' עקיבא לשלם את כל התשלומים, הרגיש את השמחה על המכונה החדשה, שכעת סוף הוא כולל שלי.

באותם ימים חשב ר' עקיבא, על התועלת הגדולה שהיה לו מקופת הגמ"ח הקהילה, עד כמה היא ציטייה בידי במונו הקשה, ויחד עם זה התבונן על היוצאות בלתי צפויות המתעוררות מפקע לפעם, ותמיד יש צורך למצוא את הדרך להתמודד עמם באופן קשה, ובמיוחד כאשר הוא מקפיד שלא ליטול הלוואה, לכן חשב, שהדרך הנכונה והריאה היא, שבמקום המתקין הוצאה שתבוא, יש להקדים פרואה הרבה, ובכל חודש וחדש לחסוך מעט, וכסף סתונה או יופקד בגמ"ח השכונתי, כך יירחי ב' דברים בפועלה אחת, הם מצות ששקל ויהא דוריתאל של הלוואה, להיות שותף בכל ההלוואות של הגמ"ח, וגם יהיה בידו סכום הוצאה בלתי צפויה.

לאחר העיצובת עם המרא דאתרא, ששיבה את עצדו זה, ואמר לו, שמלבד הסברה הישרה שדבריו, יש בהם גם סגולה מיוחדת, שהמשקיע במוצא 'אם סכף תלוי', ניצול מכל מיני מרעין וישן, ואדבריה הוא סגולה מיוחדת לפרנסה בטובה, ואחרי חושבו בראש, שביכולתו לעמוד בהפקדה חודשית של כמאתים שקל, פנה לגבאי הגמ"ח השכונתי, ר' יוסף ליטלענאטל, וביקש להפקיד אצלו סכום חודשי של כמאתים שקל.

ויוסף שקיבלו בסבר פנים יפות, הסביר לו שיש בידי שלושה אפשרויות, או בהוראת קבע, שיחתום ה"ק שיעבידו מחשבונו בבנק סך מאתיים שקל לא שבטונו של הגמ"ח, או בצ'קים, שבכל תחילת שנה ימסור שנים עשר צ'קים על סך הגמ"ח, ובגאי הלוואה, ימסכום בהם פעם מחדש, או שיבוא בכל חודש ויפקיד את הסכף.

זכרתי לפני כמה עשורים, כאשר עמלות ההוראות קבע היו גבוהות, באותה תקופה נכנס יחד מסויים לגמ"ח, ואותו פלוגי ביקש להפקיד עבור עשרת בניו, כל אחד מחשבונו אחר ובה"ק אחת. לצעירי לא הסברתי כספו, וביקשתי לגרע מהסכום את ההוצאות עבור העמלות, רגז נוראות, ונבע אותי לדון תורה פני המרא דאתרא.

לאחר שר' עקיבא שמע לומר הרבה, הכיר מטע את תפקידו, ביקש מר' יוסף שלימדו דבר טוב, ומתן סמך משנת את הכוחות המיוחדים לקבל כל לוח בסבר פנים יפות, למרות שהוא חס על זמנו היקר, ובמיוחד, כפי שראה בעצמו כמה פעמים, שהלויים מגיעים בזמנים קשים ודוחקים, ובדרך כלל עדיין לא מילאו את התפקיד, נכחו למלא פרטים או להביא צ'קים, ואחא תמיד עונה להם ברנח ניגמה ובשפה ברורה.

כשמעתי ר' יוסף את דבר השאלה, ענה ואמר, אם אתה את רוצה שתשובה על שאלתיך זו, עלינו למצוא מין מתאים, אי אפשר לענות עליה בזמן קצר, זהו סיפור שלי.

באותו הרגע הבתי מדוע המסדרונות הרחבים רקים, מדוע הסכימו ברצון להביא לי טופס אף בלא שהיכרו אותי, שבתנאים שבו לא ניתן למצוא מי ישקח הלוואה שכל, אפילו הבנק בלהואה של מילון דולר, לא דורש ערבויות וטחונות כאלה, שאינם בני קיום כלל.

בכל העולם מגייסים סכומי עתק בכדי להחזיק את 'המוסד' החשוב, אך בגאיו שומרים היטב על כספם, כדי שחלילה אחריהם לא יהנו ממנו, באותה שעה החלטתי בליבי החלטה חזקה, וכששמעתי שנוקתי להלוואה בסכום אחד בסדר פנים יפות, אמרת למצוא את האדם הנכונה הטובה ביותר לזרו, לו לפי היכולות והמגבלות שבידי, כאשר אדע שיש יהודי חזק לכסף, אשתדל לא לשלכ לישון, כל עוד נשאר בקופת הגמ"ח 'פרוטה' הראייה החבדבד.

מיד ברנע שמנתי לקבל על עצמי בקבלה חשובה זו, הראני ה' נס ופלא, כפי שמראני מאז ועד היום פעמים רבות, באותה שעה נכנס לבנין הגמ"ח בן יוסף, במרמה להפקיד בקומתו כסום העולה בדיוק לסכום שנוקקתי, ובראותו אותי שם, שאלני למה, וכשמעתי שנוקקתי להלוואה בסכום הסכום שהיה בידו, פנה לאחד המנהלים, והודיע לו שהוא מקפיד את הסכום בגמ"ח לטובתו, בכדי שהגמ"ח יהיה לי אותו לפי התשלומים שארצה, ללא שום צורך בערבים, ללא תשלומי עמלות, וזאת חממת הפקדנות היתה משגבת לאלתי.

תוך כמה דקות יצאתי מהבנין, כשמצוה הסכום בידי, כשליבי מתרונן משמחה כפולה, האחת על שזכית לראות את אהבתו הרבה של הקב"ה לפני, והשנייה, על ששתגתי את מלאו הסכום ללא טרדות וטרדות יתרות, ומהרה נתתי להחזיר את חובי.

במעשה שאירע ראיתי את זמנתי מ'ה שקבלתי היתה לטובה, ועוד באותו היום, לאחר שסיפירתי את הדברים בבתי, ועודדו אותי בצעדי, התחלתי בקמטול של הגמ"ח שצמי שאני ממונה עליו.

ונפני שאין מדוין אל לא מזוורין, תליתי את כספי מסגרת בביתי, את אותו השטר עם כללי הערבים, שיתן לי בכל פעם ופעם, חיזוק יפיוסי ודברון, לעמוד בקבלתי, ולהמשך לקיים מצוה חשובה זו, בהידור של הארת פנים והשתדלות לעזור ולסייע.

כשחזרתי לסיפור הרהיב והמרק, הודה ר' עקיבא לר' יוסף על הדברים, והוסיף ואמר בחיוך, עדיין 'מגיע לי' עוד משוה, מה היה בסופו של הדין הורה אצל המרא דאתרא, עם אותו המפקד, שהפקיד לכל אחד מילדיו בח"ק נפרדת, ולבסוף בענין אותך על העמלה.

סיפר ר' יוסף, היה זה עירב שבת פרשת בחקתי, אותו הפלוגי כמעט גרר אותי ברחוב, כאשר לכל אורך הדרך 'לא ספק ממיטת דיקנותא', הגיגיו נשמעו למרחוק, וקבוצה לא קלה ליוותה אותנו לבית המרא דאתרא.

כשהגענו סוף סוף לביתו, ראה המרא דאתרא שתקף עליו רוגזו, ובכדי להפשיט את הארירה, פנה לראונו פלוגי ואמר לו, שהיות וניכר על פניך רוב ידיעותיך, אולי תסייע לי מעט למצוא את מקור ההלכה האומרת כדברך, כמדומה לי שמרשי' בפירשתינו ניתן להביא ראיה לאחד הצדדים.

אותו פלוגי שרצה להקרא למרא דאתרא שילע טעם בהבנתו, ורודאי שהוא בקי גדול, מיהר להקרא את האומרת בידו, ולנסות למצוא ברחשי פרשת ראייה לאחד הצדדים, ותוך כדי עיונו, נרגע מעט מחרון אפן, וניתן היה לדבר ולדון איתו, כדבר איש לרעהו.

באותו זמן ניצל את אותם שניות, שהתקלע עמו הרוב כל מה שברכבו. בגאנו רגז חשף עליו עולמי, בכדי היה לו המנותג ואלו הפנינו האישיים, וזאת מלבד מחיר הרוב, בין רגע הפכתי לעני מרוד ובעל חוב גדול ועצום, 'מאין יבא עורר'.

תוך זמן קצר ראיתי ה' את עיני בהמשך דברי הפסוקים, "עודי מעם ה' עשה שמים וארץ", שלמה רגז והרעה כל הארץ, בדבר האסון הנורא, שמשפחה חודשים לפני זה נהרגו ורעה כל הארץ, בדבר האסון הנורא, שמשפחה שלמה נהרגה בתאונה, אב, אם, שני בנותיהם ובנם, והנה איזה חסד עשה

במקום שבו עמדתו של מן הרואות הלאוורה סתורת של מן שליט"א, שלראש ישיבת 'עמלי תורה' המיוחדת לבהורים חזוק, השיב מרן שדבר פשוט שיש לקבל את המצעה לעבור לעיר של בני תורה. ואילו לבני העיר של מן הרעיון להביא את הוראתו של מן שליט"א, שהוא חשב לכל אחד ככנון ורואה לו, שלראש הישיבה ברדא טוב שיבואו לעיר של בני תורה, ומאידך, לתושבי העיר, שימצאו ישיבה טובה ומוצלחת יותר, שבזאת שותופי למד ומרעיו, וזאת מדברי רש"י כ"ה מ"ז, ע"ה, "וכי תשיג ד' ד' ותושב עמך וק' חזק ונמרד וג' תושב עמך ד' ד' ותושב עמך. מי גרם לו שיעשיר, בדבוק עמך. מי צדק עמו. מי גרם לו שימו, דבוקו עמי, וזה ענין עמך, ודבר רש"י, ובמיוחד שדבריו שביבאו.

במקום שבו עמדתו של מן הרואות הלאוורה סתורת של מן שליט"א, שלראש ישיבת 'עמלי תורה' המיוחדת לבהורים חזוק, השיב מרן שדבר פשוט שיש לקבל את המצעה לעבור לעיר של בני תורה. ואילו לבני העיר של מן הרעיון להביא את הוראתו של מן שליט"א, שהוא חשב לכל אחד ככנון ורואה לו, שלראש הישיבה ברדא טוב שיבואו לעיר של בני תורה, ומאידך, לתושבי העיר, שימצאו ישיבה טובה ומוצלחת יותר, שבזאת שותופי למד ומרעיו, וזאת מדברי רש"י כ"ה מ"ז, ע"ה, "וכי תשיג ד' ד' ותושב עמך וק' חזק ונמרד וג' תושב עמך ד' ד' ותושב עמך. מי גרם לו שיעשיר, בדבוק עמך. מי צדק עמו. מי גרם לו שימו, דבוקו עמי, וזה ענין עמך, ודבר רש"י, ובמיוחד שדבריו שביבאו.

בנותן טעם להוסיף את דברי רש"י עם ה', ע"ה, ולא תנונו איש את מרעיו וק' יצאקת פ'אק'הי ב' אג'י ה' אלהיכם", ובאר רש"י, "ולא תנונו איש את עמיתו, כאן הוהיר על אונאת דברים, שלא יקניס איש את חברו, לא ישיאנו צעה שאינה הונגת לו לפי דרכו והנאנו על ידוע...", שיש חוב על אדם ליעץ לחברו את הצעה הונגת לו ביותר, ועל כן נדר פשוט הוא משל שליט"א היה צריך ללכת אל אדם את הצעה הונגת לו, ותרש"ח לרבים שצינו לדברי רש"י הל"ל.

במקום שבו עמדתו של מן הרואות הלאוורה סתורת של מן שליט"א, שלראש ישיבת 'עמלי תורה' המיוחדת לבהורים חזוק, השיב מרן שדבר פשוט שיש לקבל את המצעה לעבור לעיר של בני תורה. ואילו לבני העיר של מן הרעיון להביא את הוראתו של מן שליט"א, שהוא חשב לכל אחד ככנון ורואה לו, שלראש הישיבה ברדא טוב שיבואו לעיר של בני תורה, ומאידך, לתושבי העיר, שימצאו ישיבה טובה ומוצלחת יותר, שבזאת שותופי למד ומרעיו, וזאת מדברי רש"י כ"ה מ"ז, ע"ה, "וכי תשיג ד' ד' ותושב עמך וק' חזק ונמרד וג' תושב עמך ד' ד' ותושב עמך. מי גרם לו שיעשיר, בדבוק עמך. מי צדק עמו. מי גרם לו שימו, דבוקו עמי, וזה ענין עמך, ודבר רש"י, ובמיוחד שדבריו שביבאו.

בנותן טעם להוסיף את דברי רש"י עם ה', ע"ה, ולא תנונו איש את מרעיו וק' יצאקת פ'אק'הי ב' אג'י ה' אלהיכם", ובאר רש"י, "ולא תנונו איש את עמיתו, כאן הוהיר על אונאת דברים, שלא יקניס איש את חברו, לא ישיאנו צעה שאינה הונגת לו לפי דרכו והנאנו על ידוע...", שיש חוב על אדם ליעץ לחברו את הצעה הונגת לו ביותר, ועל כן נדר פשוט הוא משל שליט"א היה צריך ללכת אל אדם את הצעה הונגת לו, ותרש"ח לרבים שצינו לדברי רש"י הל"ל.

במקום שבו עמדתו של מן הרואות הלאוורה סתורת של מן שליט"א, שלראש ישיבת 'עמלי תורה' המיוחדת לבהורים חזוק, השיב מרן שדבר פשוט שיש לקבל את המצעה לעבור לעיר של בני תורה. ואילו לבני העיר של מן הרעיון להביא את הוראתו של מן שליט"א, שהוא חשב לכל אחד ככנון ורואה לו, שלראש הישיבה ברדא טוב שיבואו לעיר של בני תורה, ומאידך, לתושבי העיר, שימצאו ישיבה טובה ומוצלחת יותר, שבזאת שותופי למד ומרעיו, וזאת מדברי רש"י כ"ה מ"ז, ע"ה, "וכי תשיג ד' ד' ותושב עמך וק' חזק ונמרד וג' תושב עמך ד' ד' ותושב עמך. מי גרם לו שיעשיר, בדבוק עמך. מי צדק עמו. מי גרם לו שימו, דבוקו עמי, וזה ענין עמך, ודבר רש"י, ובמיוחד שדבריו שביבאו.

בנותן טעם להוסיף את דברי רש"י עם ה', ע"ה, ולא תנונו איש את מרעיו וק' יצאקת פ'אק'הי ב' אג'י ה' אלהיכם", ובאר רש"י, "ולא תנונו איש את עמיתו, כאן הוהיר על אונאת דברים, שלא יקניס איש את חברו, לא ישיאנו צעה שאינה הונגת לו לפי דרכו והנאנו על ידוע...", שיש חוב על אדם ליעץ לחברו את הצעה הונגת לו ביותר, ועל כן נדר פשוט הוא משל שליט"א היה צריך ללכת אל אדם את הצעה הונגת לו, ותרש"ח לרבים שצינו לדברי רש"י הל"ל.

מנין בפרשתינו עפרש"י ניתן להביא ראיה לטובת אחד הצדדים?

שמות הוסיכם לפרשת צמצו:

הרגבי' והבה"ח
לתי ל. - מונשריאול - כל בן, הוצאה חדשה, ד"כ.
שאלחנא - קרית ספר - סוד"ה השלם וסמ"ל השלם.
שטוח ג. - בני ברק - סוד"ה השלם וסמ"ל השלם.
נקלמץ ג. - לקודו - סוד"ה השלם וסמ"ל השלם.
סוקי - מודיעין עילית - נצור לשון.
ולסי ג. - קרית ספר - נצור לשון.
קחאני א. - ירושלים - נצור לשון.

הודיע נשלח/תשלום לזכרים. (במקום הודיע קחאני)

תשובה ל"סיפור ושאלה בציטו" משבוע שעבר

התשובה לשאלות המתפרסמות בציטו, יש לשלוח בכתב ברור וקריאה, בצירוף שם וטלפון עד ליום ג' בשעה 23:00 בלבד לפקס' 9741115 - 972-8 (24 שעות) או לפקס 1-732-3634947 או למייל yaepstein@aol.com עד יום ב' בערב בלבד.

הפרסום לשבוע זה: **ספר "הוא היה אומר"**, דודו וסיפורים של הגה"צ ר' יש שברון זצ"ל עמ"ס אבות, ב"כ עוד ארבעה זכרים נוספים, כל אחד בספר "נפש שמשון - התורה וקניניה".

הפרס לשבוע זה על "סיפור ושאלה בציטו": **שלושה זכרים**, כל אחד בספר "בנינו עולם", במצות לימוד התורה. להערות, הארות ותגובות וכל עניני העלון, יש לפנות לפקס' הג"ל לתרומות, הנצחות והפצה ניתן לפנות למערכת

שמות הוסיכם לפרשת צמצו:

הרגבי' והבה"ח
לתי ל. - מונשריאול - כל בן, הוצאה חדשה, ד"כ.
שאלחנא - קרית ספר - סוד"ה השלם וסמ"ל השלם.
שטוח ג. - בני ברק - סוד"ה השלם וסמ"ל השלם.
נקלמץ ג. - לקודו - סוד"ה השלם וסמ"ל השלם.
סוקי - מודיעין עילית - נצור לשון.
ולסי ג. - קרית ספר - נצור לשון.
קחאני א. - ירושלים - נצור לשון.

הודיע נשלח/תשלום לזכרים. (במקום הודיע קחאני)